

Gemcitabinas tulžies takų piktybinių navikų gydymui

Jei Jūsų onkologinės ligos gydymui gydytojas rekomendavo gemcitabiną, šiame dokumente rasite svarbią informaciją apie šį vaistą ir kai kuriuos su juo susijusius aspektus.

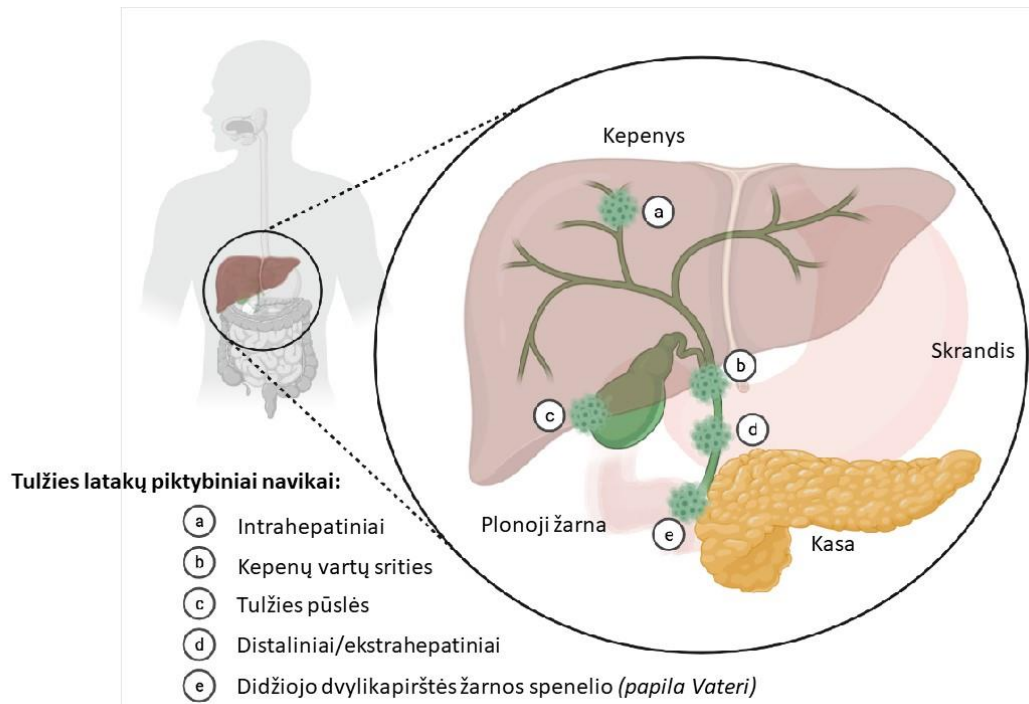
Tulžies takų piktybinis navikas

Tulžies takų piktybiai navikai išsivysto iš ląstelių (vadinamų cholangiocitais), kurios sudaro tulžies sistemos gleivinę (žemiau esančiame paveikslėlyje pavaizduota žalia spalva). Tulžies latakai yra maži vamzdeliai, kuriais iš kepenų ir tulžies pūslės į plonąją žarną patenka tulžis, naudojama maistui virškinti.

Tulžies takų piktybiniai navikai skirstomi į tulžies latakų (cholangiokarcinoma), tulžies pūslės ir didžiojo dvylikapirštės žarnos spenelio (*papila Vateri*):

- 1. Cholangiokarcinoma** - taip pat vadinama tulžies latakų piktybiniu naviku. Yra išskiriami trys tipai, priklausomai nuo lokalizacijos:
  - intrahepatinė cholangiokarcinoma – kai navikas vystosi kepenyse esančiuose tulžies latakuose;
  - kepenų vartų srities cholangiokarcinoma – kai navikas vystosi tulžies latakuose iš karto už kepenų (apimantis bendrąjį kepenų, dešinįjį ir/ar kairįjį kepenų latakus);
  - distalinė/ekstrahepatinė cholangiokarcinoma – kai navikas vystosi toliau už kepenų esančiuose tulžies latakuose.
- 2. Tulžies pūslės navikas** – vystosi tulžies pūslės gleivinėje.
- 3. Didžiojo dvylikapirštės žarnos spenelio (*papila Vateri*) navikas** – vystosi plonosios žarnos ir tulžies latakų susijungimo vietoje.

Jūs gavote šį informacinį lapelį, nes Jums buvo diagnozuotas tulžies takų piktybinis navikas. Jūsų onkologas gali su Jumis aptarti, kuris tulžies takų piktybinis navikas Jums diagnozuotas ir kiek liga yra išplitusi.

Kas yra gemcitabinas?

Gemcitabinas yra chemoterapinis vaistinis preparatas, naikinantis piktybines ląsteles, trukdydamas jų dauginimosi procesui. Kadangi vaistas gali pakenkti ir normalioms ląstelėms, todėl gali sukelti nepageidaujamą poveikį.

Kaip vartojamas gemcitabinas?

Gemcitabinas yra skiriamas chemoterapijos dienos stacionare. Vaistas skiriamas infuzija į veną. Nėra gemcitabimo formos, kurią būtų galima vartoti per burną.

Gydytojas nuspręs, kokią vaisto dozę Jums paskirti, atsižvelgdamas į Jūsų ūgį, svorį, amžių, bendrą sveikatos būklę.

Gydymo gemcitabinu schema

Gydymas gemcitabinu atliekamas cikliška, t. y. tam tikrais laiko tarpais. Standartinė gydymo schema gemcitabinu yra keturių savaitinių ciklas, kai gemcitabine dozė sulašinama vieną kartą per savaitę 3 savaites (1 dieną, 8 dieną, 15 dieną), o po to daroma savaitės pertrauka, po kurios 4 gydymo savaitinių ciklas kartojamas.

Prieš kiekvieną chemoterapijos lašinimą, Jums bus atliktas kraujo tyrimas ir gydytojas onkologas įvertins, ar galima tęsti gydymą. Labai svarbu pranešti apie visus simptomus ir problemas po

paskutinio chemoterapijos skyrimo, kad vaisto dozę ir skyrimo grafiką būtų galima pritaikyti individualiai Jums.

Gydymo gemcitabinu trukmė

Gydytojas onkologas-chemoterapeutas su Jumis aptars gydymo trukmę. Įprastai kiekvienas gydymo gemcitabinu ciklas trunka 1 mėnesį (4 savaites). Jei gerai toleruosite gydymą, gydymas bus skiriamas mažiausiai 3 mėnesius, po kurių bus kartojami radiologiniai tyrimai ir vertinama, ar chemoterapija veiksminga. Jei po 3 mėn. atliktuose radiologiniuose tyrimuose stebimas piktybinio naviko sumažėjimas arba stabili ligos eiga, gydytojas gali patarti tęsti gydymą chemoterapija dar 3 mėnesius. Po pirmų 6 gydymo gemcitabinu mėnesių gydytojas su Jumis aptars, ar turėtumėte tęsti gydymą, ar daryti pertrauką.

Kokie yra galimi šalutiniai gemcitabino poveikiai?

Yra žinomi galimi gemcitabino šalutiniai poveikiai, tačiau Jūs galite nei vieno iš jų nepatirti. Tai nereiškia, jog skiriamas gydymas yra neefektyvus, nes nėra ryšio tarp pašalinių poveikių pasireiškimo ar jų sunkumo ir vaistinio preparato efektyvumo.

Jums gali pasireikšti kai kurie šalutiniai poveikiai, tačiau mažai tikėtina, jog pasireikš visi galimi. Galimi šalutiniai poveikiai yra dažnai nuspėjami, atsižvelgiant į jų pasireiškimo pradžią, trukmę ir sunkumą. Jie beveik visada yra grįžtami ir po gydymo turėtų visiškai išnykti.

Chemoterapiniai vaistiniai preparatai negali atskirti piktybinių ląstelių nuo normalių, dėl to kaip ir daugelis kitų, gemcitabinas naikina ne tik piktybines, bet ir normalias, greitai besidalijančias, tokias kaip kraujo, burnos epitelio, skrandžio, žarnyno ar kitas ląsteles, dėl to gali pasireikšti šalutiniai poveikiai. Kai gydymas baigiamas, normalios ląstelės atsinaujina.

Yra daug vaistų, kurie gali būti vartojami chemoterapijos metu siekiant kontroliuoti ir sumažinti galimą šalutinį poveikį.

Generated by Dr MG Prete and Dr C Braconi (oncologists) based on information developed by Macmillan Cancer Support and used with permission. Revised by Ms J Milne (nurse), Ms H Morement (patient representative). Translated by Prof J Kupcinkas (gastroenterologist), Dr E Kreivenaite (gastroenterologist), Dr E Morkunas (oncologist). Translation project coordinator: Dr. R Casolino.

Keletas dažniausiai pasireiškiančių nepageidaujamų poveikių

Hematotoksiškumas – toksinis poveikis Jūsų kraujo ląstelėms:

- **Mažas baltųjų kraujo ląstelių (leukocitų) skaičius ir infekcijų rizika**

Chemoterapija dažnai sumažina leukocitų skaičių, kurie padeda kovoti su infekcijomis. Jei Jūsų leukocitų skaičius yra per mažas (tai vadinama neutropenija), Jums gali būti padidėjusi infekcijų rizika. Šiuo metu svarbu būti atsargiems ir vengti situacijų, kurios gali padidinti infekcijų riziką: vengti buvimo sausakimšose vietose ar turėti kontaktą su peršalimo ligomis sergančiais žmonėmis.

Kadangi dažniausiai leukocitų skaičius būna mažiausias 7-10-ą kiekvieno chemoterapijos ciklo dieną, šiomis dienomis ypač svarbu vengti infekcijos.

Leukocitų sumažėjimas yra vienas iš pagrindinių rodiklių, kuriuos gydytojas vertins prieš skirdamas kitą chemoterapijos dozę, kad įsitikintų, jog jų pakanka apsaugoti Jus nuo galimų infekcijų kol tęsiamas gydymas chemoterapija. Dažniausiai iki kitos chemoterapijos dozės leukocitų kiekis grįžta į normos ribas.

Kartais leukocitų kiekis gali būti per mažas, kad būtų galima tęsti suplanuotą gydymą todėl gydytojas trumpam atidės gydymą, kol ląstelių skaičius normalizuosis.

Svarbu, kad žinotumėte infekcijos požymius ir simptomus, kad juos pajutę, nedelsiant kreiptumėtės į gydymo įstaigą:

- karščiavimas >38°C;
- staiga atsirandęs drebulys ar bloga savijauta;
- gerklės skausmas, kosulys, viduriavimas, dažnas šlapinimasis.

- **Raudonųjų kraujo ląstelių (eritrocitų) skaičiaus sumažėjimas**

Chemoterapija gali sumažinti eritrocitų skaičių. Svarbiausias eritrocitų vaidmuo yra deguonies pernešimas organizme. Jei raudonųjų kraujo ląstelių yra per mažai (tai vadinama anemija) Jūs galite jausti nuovargį ar dusulį. Jei anemija yra sunki, gali reikėti perpilti kraują.

- **Trombocitų skaičiaus sumažėjimas ir mėlynių bei kraujavimo rizika**

Chemoterapija gali sumažinti trombocitų skaičių. Trombocitai yra svarbūs kraujo krešėjimui. Jei Jūsų trombocitų skaičius yra per mažas (ši būklė vadinama trombocitopenija), Jūs nebegalite gauti chemoterapijos ir Jūsų gydytojas atidės gydymą, kol trombocitų skaičius padidės. Jei Jums atsiranda mėlynės ar pasireiškia kraujavimas iš nosies, dantenu, atsiranda smulkių raudonų ar violetinių dėmių ant odos, praneškite apie tai savo gydytojui.

Į gripą panašūs simptomai - Jūs galite pajauti į gripą panašius simptomus chemoterapijos metu arba netrukus po jos:

Generated by Dr MG Prete and Dr C Braconi (oncologists) based on information developed by Macmillan Cancer Support and used with permission. Revised by Ms J Milne (nurse), Ms H Morement (patient representative). Translated by Prof J Kupcinkas (gastroenterologist), Dr E Kreivenaite (gastroenterologist), Dr E Morkunas (oncologist). Translation project coordinator: Dr. R Casolino.

- Karščio ar šalčio jausmas, drebulys
- Karščiavimas
- Galvos skausmas
- Raumenų skausmas
- Nuovargis

Pykinimas – dažniausiai lengvas, kartais kartu lydymas vėmimo. Dažniausiai gerai kontroliuojamas skiriant vaistus nuo pykinimo. Šį šalutinį poveikį galite patirti praėjus nuo kelių valandų iki kelių parų po gydymo.

Nuovargis – labai dažnai pasireiškiantis nepageidaujamas poveikis, kuris tęsiant gydymą, gali stiprėti.

Sumažėjęs apetitas – nesijaudinkite, jei mažiau valgote dieną ar dvi.

Skysčių kaupimasis – galite priaugti svorio ir Jūsų veidas, čiurnos ar kojos gali patinti. Tinimą gali palengvinti kojų pakėlimas ant pagalvėlės. Pasibaigus gydymui tinimai sumažės.

Keletas rečiau pasitaikančių nepageidaujamų poveikių:

Vidurių užkietėjimas - Jums gali padėti daugiau skaidulų turinčio maisto (daržovių, vaisių, pilnagrūdės duonos) vartojimas. Taip pat rekomenduojama išgerti mažiausiai 2 litrus vandens per parą. Jei simptomai trunka 2-3 dienas, gali prireikti vidurius laisvinamųjų vaistų.

Viduriavimas - jei skystomis išmatomis tuštinatės daugiau kaip 4 kartus per parą, praneškite apie tai savo gydytojui, Jums paskirs vaistų nuo viduriavimo. Nepamirškite gerti pakankamai vandens, kad koreguotumėte skysčių trūkumą. Jei viduriuojate, rekomenduojama valgyti mažiau skaidulų turinčio maisto, žalių vaisių, daržovių, gerti vaisių sulčių. Taip pat gali padėti alkoholio, kofeino, pieno produktų ir riebaus maisto vengimas.

Burnos žaizdos ir opos - kad išvengtumėte mikrobų dauginimosi burnoje, po kiekvieno valgymo būtina išsivalyti dantis. Siekiant išvengti žaizdų burnoje atsiradimo arba pagreitinti jų gyjimą, rekomenduojame naudoti minkštą dantų šepetėlį ir skalauti burną tris kartus dienoje naudojant ½-1 arbatinio šauktelio sodos sumaišytos su vandeniu arba įprastu burnos skalavimo skysčiu. Rekomenduojame vengti rūgščių maisto produktų tokių kaip apelsinų, citrinų ar greipfrutų. Atsiradus žaizdelių burnoje, praneškite apie tai savo gydytojui.

Odos pasikeitimai - Jūsų oda gali išsausėti ar atsirasti bėrimų.

Mieguistumas - chemoterapija gali sukelti mieguistumą ir nuovargį. Jeigu jaučiatės mieguistas, nevairuokite ar nevaldykite mechanizmų.

Galvos skausmas - gali prireikti išgerti skausmą mažinančių vaistų, tokių kaip paracetamolis.

Miego sutrikimai - jeigu reikia, galite išgerti migdomųjų tablečių.

Generated by Dr MG Prete and Dr C Braconi (oncologists) based on information developed by Macmillan Cancer Support and used with permission. Revised by Ms J Milne (nurse), Ms H Morement (patient representative). Translated by Prof J Kupcinkas (gastroenterologist), Dr E Kreivenaite (gastroenterologist), Dr E Morkunas (oncologist). Translation project coordinator: Dr. R Casolino.

Kraujo krešėjimas - kreipkitės į gydymo įstaigą, jei kojos tapo paraudusios, skausmingos, atsirado kojų tinimas arba dusulys.

Plaukų slinkimas - plaukai gali suplonėti, tačiau mažai tikėtina, kad prarasite plaukus.

Vaistai, padedantys kontroliuoti šalutinį poveikį

Būtinai praneškite savo gydytojui apie bet kokį pasireiškusį šalutinį poveikį. Gydytojas gali paskirti naudingų vaistų simptomams kontroliuoti.

Ar turėčiau toliau vartoti įprastus vaistus?

Taip, Jūs turite toliau vartoti visus įprastus vaistus. Praneškite savo gydytojui apie vartojamus vaistus, kad galėtumėte patarti apie tolimesnį jų vartojimą.

Ar galiu pasiskiepyti nuo gripo?

Taip, prieš pradėdami chemoterapiją patartina pasiskiepyti nuo gripo. Jei jau pradėjote chemoterapiją, kreipkitės į gydytoją, kuris patars dėl tinkamiausio skiepėjimosi laiko.

Patarimai gydymo metu

- Kad apsaugotumėte inkstus, gerkite pakankamai skysčių (ne mažiau nei 2 litrus per dieną)
- Gerai maitinkitės. Valgymas mažomis porcijomis ir dažniau, gali padėti sumažinti pykinimą. Turėtumėte vengti riebaus ir kepto maisto. Jeigu reikia, galite vartoti vaistus pykinimui sumažinti.
- Kad sumažintume kraujavimo riziką, skutimosi metu naudokite elektrinį skustuvą, dantis valykitės minkštu dantų šepetėliu.
- Venkite tiesioginės saulės poveikio. Naudokite SPF 15 ar didesnę apsauginę priemonę nuo saulės, dėvėkite apsauginius drabužius.
- Jums gali pasireikšti mieguistumas ar galvos svaigimas; venkite vairuoti ar užsiimti užduotimis, kurioms reikia budrumo, kol nebus žinomas Jūsų atsakas į gemcitabiną.
- Pakankamai ilsėkitės.
- Namuose turėkite vaistų, kurių gali prireikti norint suvaldyti nepageidaujamus simptomus.
- Prieš pradėdami gydymą chemoterapiją, savo gydytoją informuokite, kokius vaistus vartojate. Kartais pasireiškiantys nepageidaujami poveikiai gali būti susiję su Jūsų vartojamais vaistais, o ne su chemoterapija.
- Jeigu Jus vargina sunkūs simptomai arba per 24 val. būklė nepagerėja, nedvejodami kreipkitės į gydytoją.
- Atkreipkite dėmesį į su kraujo krešėjimu susijusius nepageidaujamus poveikius: atsiradus rankos ar kojos skausmui, paraudimui, patinimui, oro trūkumui ar skausmui krūtinėje, susisiekite su savo gydytoju.
- Kol esate gydomas gemcitabinu be gydytojo leidimo nesivakcinuokite.

Generated by Dr MG Prete and Dr C Braconi (oncologists) based on information developed by Macmillan Cancer Support and used with permission. Revised by Ms J Milne (nurse), Ms H Morement (patient representative). Translated by Prof J Kupcinkas (gastroenterologist), Dr E Kreivenaite (gastroenterologist), Dr E Morkunas (oncologist). Translation project coordinator: Dr. R Casolino.

- Jeigu esate vaisingo amžiaus moteris:
  - Prieš pradėdami gydymą gemcitabinu, informuokite savo gydytoją, jei esate ar galite būti nėščia.
  - Venkite pastoti gydymo chemoterapija metu.
  - Chemoterapijos metu nemaitinkite krūtimi.

Kada kreiptis į gydymo įstaigą?

Jeigu Jus vargina sunkūs simptomai arba per 24 val. būklė nepagerėja, nedvejodami kreipkitės į gydytoją.

Kur galėčiau gauti daugiau informacijos?

Daugiau informacijos galite rasti *ESMO* ir *AMMF* internetinėse svetainėse (anglų kalba):

<https://www.esmo.org/for-patients/patient-guides/biliary-tract-cancer>

<https://ammf.org.uk/patient-guide/>